



TEMA Queer književnost u međunarodnom dijalogu

NADIA BOLZ-WEBER: Superheroína s klerikalnim ovratnikom

U seriji priloga o "Queer književnosti u međunarodnom dijalogu" autorice Lore Tomaš objavljujemo tekst o luteranskoj pastorici i queer saveznici Nadiji Bolz-Weber koja propovijeda i zalaže se za prava LGBTIQ osoba i piše memoare.



Lora Tomaš

17.12.2021.

Nadijina crkva House for All Sinners & Saints isprva je brojila osmero ljudi, pola od kojih su bili queer. Kad je narasla do nekoliko stotina, udio queer članova pao je na jednu trećinu. U znak uvažavanja njemačkog pokretača protestantske reformacije, Martina Luthera, i njegovih legendarnih 95 teza koje je, priča se, ovjesio na vrata dvorske crkve u Wittenbergu i time javno ušao u spor s mainstream teološkim naukom i praksama, jedan od slogana Nadijine crkve glasio je: „Prikucavamo stvari na crkvena vrata od 1517.“

Kad sam odlučila napisati nešto o kršćanskim teologijama u *queer* književnosti, nazvala sam prijatelja i kolegu s nekoć budimpeštanskih rodni studija, Alena Kerića, koji se bavio sličnim temama. *Kontrast* je riječ koju tražiš, rekao mi je, jer se *queer* populacija uglavnom doživljava kroz suprotnost ili različitost od standarda postavljenih u tradicionalnim kršćanskim teologijama. Zato ćeš rijetko vidjeti da se religijski sentiment i *queer* aktivizam povezuju, rekao je. Nije nemoguće, ali nije ni na svakom ćošku. Nešto od književnih primjera koji su mi nedavno došli pod ruku potvrđuju ovu tezu, uzevši u obzir i Alenovu frazu „nije nemoguće“.

Jan Morris, koja je u svojim tridesetima i četrdesetima prolazila kroz rodnu tranziciju, u svome memoaru *Conundrum* (1974) piše kako je za vrijeme školovanja na Oxfordu, kao dječak, u katedrali Kristove crkve doživljavala egzaltacije, osjećajući da se ono najbolje od (patrijarhalne) liturgije neminovno kreće prema ženskom principu, zapostavljenoj Djevici Mariji. Jeanette Winterson pak, koja je u svojim djelima preispisivala i „pokviravala“ grčke mitove i biblijske pripovijesti, onu o Noi u *Boating for Beginners* (1985) recimo, u kasnijoj je knjizi *Art Objects* (1995) rekla: „Odrasla sam uz Riječ i Riječ je bila Bog. Sada, godinama nakon sekularne Reformacije, još uvijek mislim da je jezik nešto sveto.“ Ili onaj upečatljivi paragraf iz jedne od kratkih priča Carmen Marije Machado, o lezbijskom paru koji u svom domu kreira vlastiti oltar, sa svijećama zapaljenim za Billie Holiday i Willu Cather i Hipatiju i Patsy Cline, a stari su priručnik iz kemije prenamijenile u Knjigu o Lilit. Tu je i priča o afroameričkom autoru Jamesu Baldwinu koji je, kao četrnaestogodišnjak u rasističkom i siromašnom Harlemu, dok su se njegovi

prijatelji odavali drogi i viskiju, postao propovjednik Pentekostne crkve. Karijera koju je priveo kraju u sedamnaestoj, da bi započeo proces otkrivanja sebe.

No možda su mi u ovom kontekstu trenutno najzanimljiviji memoari luteranske pastorice i *queer* saveznice Nadije Bolz-Weber: *Patrix: The Cranky, Beautiful Faith Of A Sinner & Saint* (2013), *Accidental Saints: Finding God In All the Wrong People* (2015) i *Shameless: A Sexual Reformation* (2019). Nadiji je religija posao, propovijeda i zalaže se za prava LGBTIQ osoba, usto i fenomenalno piše.



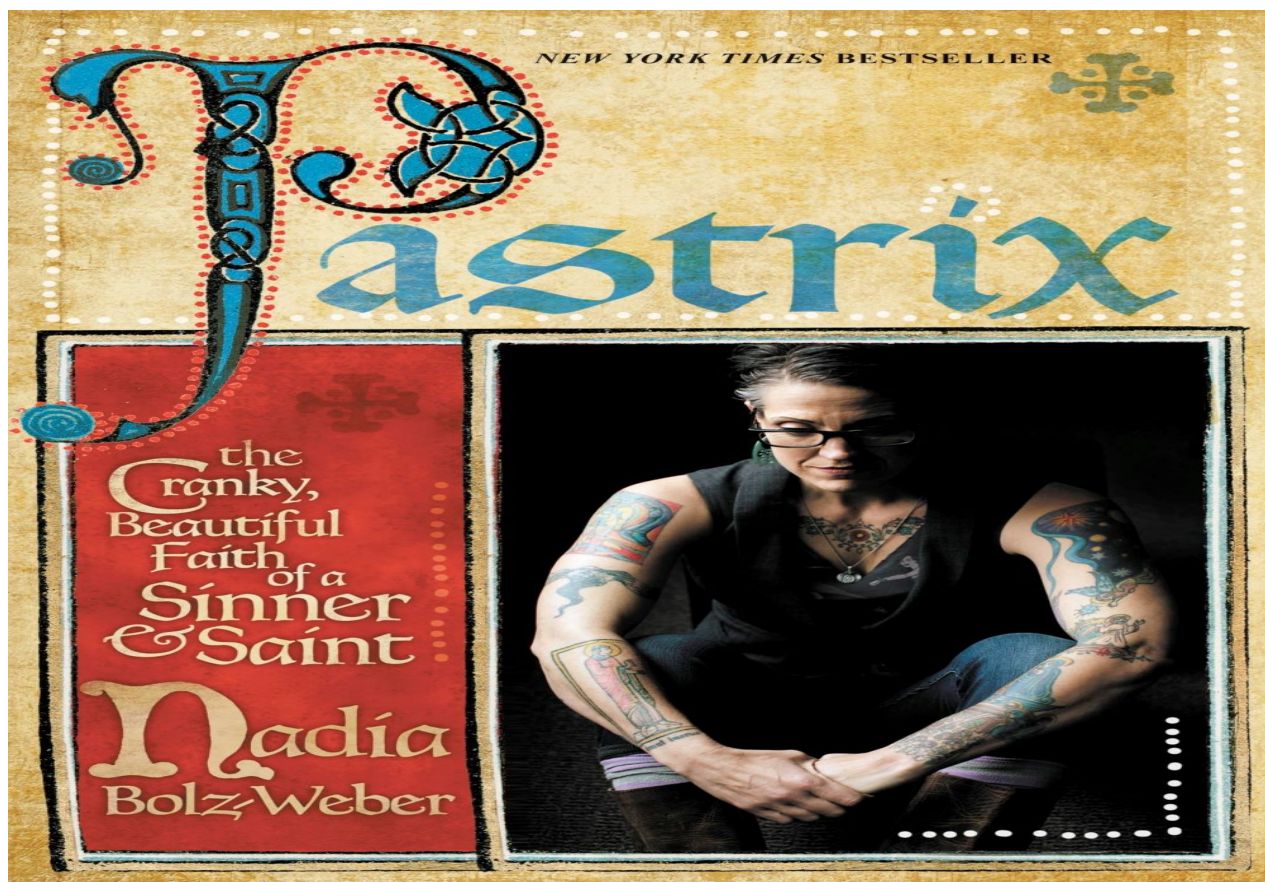
Bog među cinicima, alkoholičarima i *queer*ovcima

Odrasla je u Colorado Springsu, u obitelji konzervativnih kršćana iz evangeličke sekte Crkva Isusa Krista. Kao tinejdžerka pohađala je tečajeve kršćanskog šarma, koji se uvelike temeljio na onoj direktivi iz *Prve poslanice Timoteju* da žena mora biti tiho, da ne smije imati veći autoritet od muškarca, i da joj svakako nije dozvoljeno podučavati muškarce. Nadia je, s druge strane, bila sve samo ne to. Bila je i pametnija od svog vjeroučitelja, rekla je.

Negdje u to vrijeme obolila je od autoimunog poremećaja koji pogađa štitnjaču, Gravesove bolesti. Zbog nje su joj oči toliko iskočile iz duplji da joj se kapci nisu sklapali preko njih – nekoliko je godina izgledala zastrašujuće, rekla je. Druga su je djeca počela maltretirati, a Nadia tvrdi da je u tom periodu razvila ukus za

sarkazam i ironiju, nesentimentalni pristup religiji i životu, njezin brand i dandanas. Zgrnula je i zalihe ljutnje i mizantropije.

Sve se to, naravno, ogleda u njezinu britkom književnom stilu. „Nije jasno je li, kao dio standardne opreme, na zadnje sjedalo svakog autobusa u Americi instaliran zlostavljač, skupa s aparatom za gašenje požara...“, napisala je tako u memoaru *Pastrix*.



U odgovor na reakcije okoline, Nadia se počela buniti i piti. Neko je vrijeme izvodila feminističke performanse s grupom umjetnica, a potom se okušala kao *stand up* komičarka, rekla je, jer nije imala novca za klasičnu terapiju.

„Komičari govore istinu koju možeš vidjeti jedino iz podzemlja psihe“, napisala je.

Kad joj se ubio jedan od kolega i prijatelja, zajedljivi i obožavani PJ, u denverskom klubu Comedy Works, gdje se održavala komemoracija, nije bilo druge religiozne osobe osim nje, pa je Nadia održala svoju prvu, neformalnu propovijed. Na tom je skupu ugledala Boga, rekla je, „među cinicima i alkoholičarima i *queerovcima*.“ Bila je to njezina zajednica, rekla je, u kojoj se osjećala onako kako mora da se osjećao Isus među svojim izopćenicima: prostitutkama, poreznicima i ogrubjelim ribarima.

Otriježnila se u dvadesetdruhoj, nekad potom upoznala svog budućeg muža i luteranskog pastora te otkrila luteransku crkvu Svetog Pavla u Oaklandu, čiji je pastor Ross bio u dugogodišnjoj vezi s učiteljem Bobom, a kongregacija šarolika. Pastor Ross kršio je pravila koja su od njega zahtijevala da se pridržava celibata ili da se oženi. Ross je stoga uklonjen s popisa klera u Evangeličkoj luteranskoj crkvi u Americi (ELCA-u), ali njegova je kongregacija to ignorirala i nastavila dolaziti na njegove propovijedi. Stvari su se promijenile 2009., kad je ELCA, kao najveće luteransko tijelo u SAD-u (koje je sa zaredivanjem pastora krenulo u 1970-ima), promijenilo regulative i u članove klera uključilo one u istospolnim brakovima.

Nadia je tek u Luteranskoj crkvi osjetila da se Bog njezina djetinjstva, taj „gnjevni gad sa surovim nadzornim sistemom“, preobrazio u nešto mnogo mekše i otvorenije. „Možda je poanta Velikog petka ta da bi Bog radije umro nego se bavio zbrajanjem naših grijeha“, napisala je. U luteranska teologiji, rekla je u jednom intervjuu, središnji pojmovi su milost (taj teretni vlak koji u njezin život dovozi sve one lijepe, preobražajuće i nezarađene stvari, poput savršenih breskvi ljeti) te paradoks kao opreka dualizmu.

Tetovaža Marije Magdalene

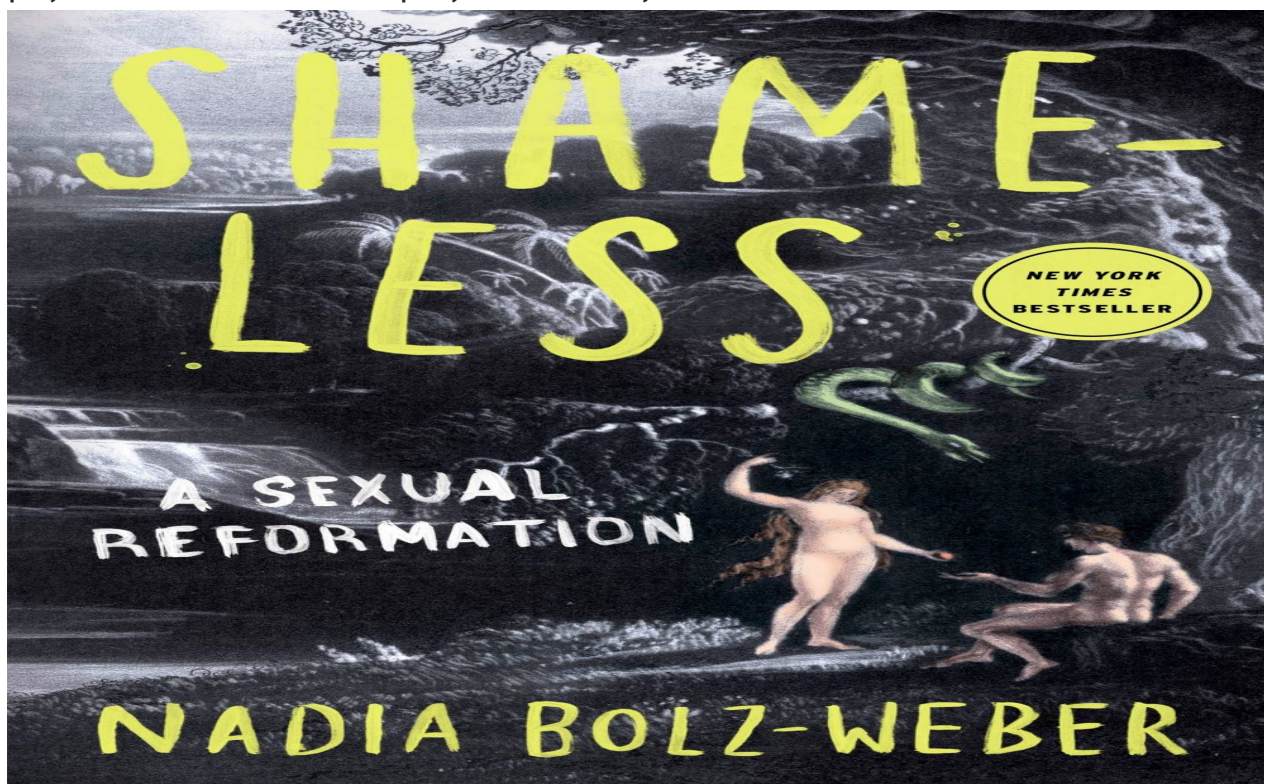
Nakon studija teologije i nakon što je svojoj rastućoj zbirci tetovaža dodala i veliku Mariju Magdalenu (jer Magdalena je prva vidjela uskrslog Isusa, kad su se apostoli razbježali), Nadia je zaređena za luteransku pastoricu i u svom je dnevnom boravku u Denveru 2007. godine pokrenula vlastitu crkvu. Prisvojila je i riječ *pastrix*, pogrdan izraz kojim je jedan dio crkve pokušavao delegitimirati pastrice. Za nju je *pastrix* eklezijastična superheroína, Trinity iz filma *Matrix* s klerikalnim ovratnikom.

Nadijina crkva *House for All Sinners & Saints* isprva je brojila osmero ljudi, pola od kojih su bili *queer*. Kad je narasla do nekoliko stotina, udio *queer* članova pao je na jednu trećinu. U znak uvažavanja njemačkog pokretača protestantske reformacije, Martina Luthera, i njegovih legendarnih 95 teza koje je, priča se, ovjesio na vrata dvorske crkve u Wittenbergu i time javno ušao u spor s *mainstream* teološkim naukom i praksama, jedan od slogana Nadijine crkve glasio je: „Prikucavamo stvari na crkvena vrata od 1517.“

Iako ga optužuju za antisemitizam, Luther je možda najzaslužniji za prokazivanje klerikalnog manipuliranja sramom vjernika. Kao i njezinu prethodniku, Nadiji je bilo bitno da njezina crkva bude mjesto ispred čijih vrata vjernici ne moraju ostaviti dijelove vlastite osobnosti ili iskustva koja su „nekršćanska“, ne moraju se prvo oklaštiti da bi zaslužili milost.

Nakon deset uspješnih godina, Nadia se povukla i pustila da se njezina crkva razvija bez nje. Htjela je izbjeći *sindrom osnivačice*, rekla je. Pa iako joj fale neki aspekti starog načina podučavanja, otkako je javna teologinja uspijeva doprijeti do mnogo šire publike: neke njezine video propovijedi pregledane su i do četrdeset milijuna puta, a može je se naći i u *online* Kapeli, društvenoj mreži za molitvu koju je osnovala prošle godine, <https://m.thechapel.io/landing>.

Bilo da piše ili propovijeda, Nadijini komentari biblijskog teksta podsjećaju da je on živo tkivo, a ne fiksiran entitet, i da je kao takav jedan od dugovječnijih prijevodnih i uređivačkih projekata na svijetu.



Jednom je morala napisati misu o epizodi iz *Djela apostolskih*, o eunuhu iz Etiopije. Eunuh se pustinjском cestom vraćao s hodočašća u Jeruzalemu i čitao proroka Izaiju. Putem je sreo Filipa Evanđelista, koji ga je pitao razumije li što čita. Priča ide da je eunuh potom zamolio Filipa da ga krsti. Prvi slučaj preobraćenja nekog tko nije Židov bio je, dakle, Afrikanac i seksualna manjina, iako je prema biblijskoj

knjizi *Ponovljeni zakon* eunusima bilo strogo zabranjeno ući u hram. Da je još bio preosjetljiv na gluten, šali se Nadia, to bi bilo to.

Rasprave o inkluzivnosti započele su dvadeset minuta nakon što je započelo kršćanstvo, piše Nadia. Mislilo se da potencijalni kršćani prvo moraju postati Židovi, što je, među ostalim komplikacijama, podrazumijevalo i bolno obrezivanje. Danas se smatra da *queer* populaciju prvo treba reformirati u *straight*, pa i agresivnim „terapijama“.

Riječ *inkluzivnost* ustvari je problematična, rekla je Nadia, jer podrazumijeva da netko doista ima ovlast uključiti ili isključiti nekog drugog iz prostora ili događaja. Ona sama čini sve da „proširi šator“ kako bi uključila što više marginalizirane populacije, rekla je, ali shvaća da šator ionako nije njezin, nego Božji.

O vjeri najviše možemo naučiti od onih koji ustraju iako su sistematski isključivani, rekla je. Što ako je priča o eunuhu iz Etiopije ustvari priča o tome kako je eunuh u pustinji preobratio Filipa?

Pročitajte i druge priloge iz serijala "Queer književnost u međunarodnom dijalogu": razgovore s Hoshang Merchant i Joshuom Muiwom (Indija), tekst o queer sceni u Nepal, razgovore s Carmen Maria Machado (SAD) i Jenn Thompson (Velika Britanija) te tekst o Jan Morris (Veika Britanija).

Serijal "Queer književnost u međunarodnom dijalogu" Lore Tomaš napisan je uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije temeljem provedenog Javnog poziva za ugovaranje novinarskih radova u elektroničkim publikacijama.

Lora Tomaš (1981) je indologinja, prevoditeljica i urednica, autorica romana Slani mrak.